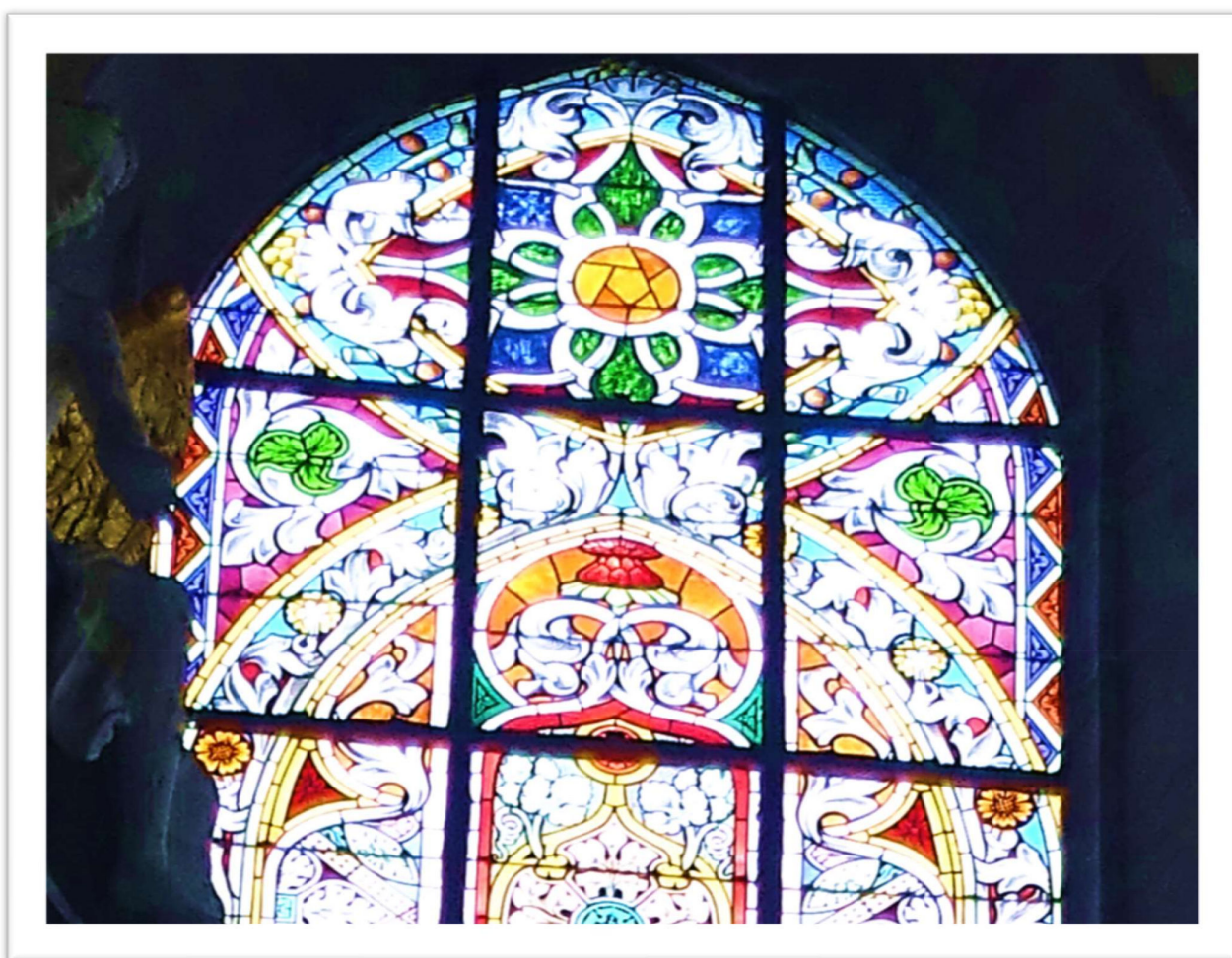

E.6.9 ZÁMĚR NA RESTAUROVÁNÍ VITRÁŽOVÝCH OKEN

DETAILNÍ RESTAURÁČSKÝ PRŮZKUM VITRÁŽOVÝCH OKEN

KOSTELA POVÝŠENÍ SV. KŘÍŽE V OBCI DOUBRAVNÍK

V Brně v červnu 2019

Podatranská 84, 602 00 Brno
Tel./fax: 05 - 48534856

RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

na restaurování vitráží kostela Povýšení sv. Kříže v obci Doubravník

Lokalizace památky:

Okres: Brno - venkov

Obec: Doubravník

Č. parcely: st.53

Rejstř. č. v ÚSKP : 34766/7-4018

Název památky: vitráže kostela Povýšení sv. Kříže

Údaje o památce:

Autor: není znám, vitráže s ornamentálním motivem pochází z let 1898 až 1905, vitráže s figurální malbou pochází z roku 1905. Na kůru a v místě napojení hrobky Mitrovských jsou 3 původní vitrážová okna z čirého skla, dle nápisů na jednotlivých dílech z 18. století.

Materiál – technika: malované a ornamentální sklo vkládané do olověných pásků

Předchozí restaurátorské zásahy: byly prováděny na oknech č. 2, 3, 4, 5, a 12

Údaje o akci:

Vlastník: Římskokatolická farnost Doubravník

Investor: Římskokatolická farnost Doubravník

Popis památky:

Celkový počet vitrážových oken je 12, v horní části vždy zakončených obloukem. Dvě okna – č. 1 a 12, skládající se z 21 dílů uspořádaných v 7 řadách nad sebou po třech dílech vedle sebe, jsou umístěna na kůru kostela. Vitráže jsou ornamentální z čirého skla. Okno č. 2 situované na pravé straně od vchodu do kostela je ornamentální lemované bordurou, je složeno z 18 dílů barevného skla uspořádaných v 6 řadách po 3 dílech. Okna č. 3, 4 a 5 na pravé straně od vchodu do kostela jsou rovněž ornamentální z různobarevného skla olemované bordurou, z toho okno č. 3 sestává z 33 dílů v 11 řadách po 3 dílech a okna č. 4 a 5 sestávají z 36 dílů ve 12 řadách po 3 dílech. V presbytáři kostela se nachází okna 6 a 7 s ornamentální vitráží, ve střední výplni je figurální motiv. Vitráže č. 6 a 7 jsou složeny z 36 dílů ve 12 řadách po 3 dílech. Na levé straně od oltáře se dále nachází okna č. 8 a 9 s ornamentální vitráží složené 36 dílů ve 12 řadách po 3 dílech. Okno č. 10 je ornamentální skládající se 24 částí v 8 řadách po 3 dílech. Vedle se pak nachází vitráž č. 11, ornamentální z čirého skla, která je zaslepená půdním prostorem navazující stavby, hrobky Mitrovských postavené v roce 1867. Vitráž je vsazovaná z lodi kostela. Všechny ostatní vitráže jsou vsazovány z exteriéru, ukotveny jsou v kovových rámech s přítlačnými lištami a klínky. Po obvodě jsou vsazeny do obvodové zdi a obezděny.

Nálezová – průzkumová zpráva:

Vitrážová okna č. 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10 a 12, vykazují nesoudržnost jednotlivých dílů a celkovou deformaci vitráže prohnutím, což je způsobeno degradací olověných pásků vlivem jejich stáří

a působení klimatických podmínek. Vitráže těchto oken jsou vsazovány z vnější strany kostela. U vitráží č. 3 a 4, rovněž vsazovaných z vnější strany kostela, absentuje tmelová výplň mezi sklem a olověnými pásky, což ve spojení s místě chybějícím maltovým omazáním obvodu oken způsobuje zatékání vody do interiéru kostela. Stav jednotlivých vitráží je popsán podrobně níže.

Vyhodnocení průzkumu:

Vitráž č. 1 se nachází na kůru kostela po pravé straně při pohledu na oltář. Z vnější strany před vitráží je do kamene připevněna textilní síť. Vitráž sestává z šestiúhelníků ornamentálního čirého skla (tzv. rauty), ve třech řadách dílů vedle sebe a 7 sloupcích dílů nad sebou. Celá olověná osnova je stářím degradovaná, ztratila původní pevnost a skleněné prvky v ní jsou tak uvolněné. Přítlačné lišty i zpevňující tyčinky vykazují známky koroze. Skleněné díly jsou na třech místech prasklé a je nutná jejich výměna za druhově, tvarově i rozměrově podobná. Spodní díly vitráže jsou zalité v betonovém loži a při vysekávání je značný předpoklad poškození spodních skel, která budou muset být vyměněna druhově, tvarově i rozměrově podobná. Z pohledu z interiéru kostela jsou znatelné otvory v místech vetknutí příčných lišt kovového rámu do kamenného ostění vzniklé vypadením již stráveného materiálu.

Vitráž č. 2 se nachází v postranní lodi na pravé straně kostela při pohledu na oltář, sestává z dílů ve třech řadách a 6 sloupcích. Obezdní okna je po pravé straně z větší části narušené a neplní již svou funkci. Absencí tmele mezi sklem a olověnými pruty vitráž ztratila svou původní soudržnost. Příchytné kovové lišty a tyčinky jsou zkorodované, k dalšími využití po ošetření použitelné. Vitráž je sestavena ve třech řadách a šesti sloupcích, tvoří ji geometrické prvky bez malby, ve spodní části vitráže je nápis: „VĚN. WLADIMIR HRABĚ MITROVSKY, 1898“. Vitráž nese znaky dřívější opravy, přesto je nezbytné ji znovu celou rozebrat a očištěné sklo vložit do nové olověné osnovy.

Vitráž č. 3 se nachází v postranní lodi na pravé straně kostela, sestává z dílů ve třech řadách a 11 sloupcích, tvoří ji geometrické tvary bez malby. V nedávné minulosti byla opravovaná, přesto je sklo zašlé. Mezi sklem a olověnými pruty chybí místy vytmelení. Na pravé straně je narušeno obezdění, lišty ani další kovové prvky nevykazují známky koroze. Ve spodním středním dílu je rozbité sklo žluté barvy. Z vnitřního pohledu je patrné, že klenák nad oknem je narušený.

Vitráž č. 4 se nachází v postranní lodi na pravé straně kostela sestává z dílů ve třech řadách a 12 sloupcích, tvoří ji geometrické tvary bez malby. Okno vykazuje známky opravy, přesto je sklo zašlé, znečištěné. Mezi sklem a olověnými pruty chybí místy vytmelení. Na pravé straně v horní i dolní části chybí obezdění, což narušuje jeho funkci bránit vnikání dešťových srážek do kostela. V levém sloupci ve druhé řadě je rozbitý skleněný díl.

Vitráž č. 5 se nachází v postranní lodi na pravé straně kostela sestává z dílů ve třech řadách a 12 sloupcích, tvoří ji geometrické tvary bez malby. Okno bylo v nedávné minulosti opravované, jako jediné nenese známky poškození či narušení, netřeba restaurátorského zásahu.

Vitráž č. 6 se nachází v postranní lodi na pravé straně kostela, sestává ze 3 řad a 12 sloupců dílů s figurální malbou. Vně okna jsou stopy po uchycení vnější ochranné sítě. Kovové prvky jsou zkorodované, nikoli však v takovém rozsahu že by po ošetření nebylo možné jejich další využití. Jednotlivé díly jsou částečnou degradací olověné osnovy nesoudržné. Na dvou místech v pravém sloupci a 9 řadě od spodu jsou dvě skla rozbitá, ve figurální malbě jsou tři díly nahrazeny novým sklem s novou malbou. Barva nese známky částečné oxidace, zejména v případě nápisu, na ornamentech pod figurami a na sloupech po boku figur.

Vitráž č. 7 se nachází v postranní lodi na levé straně kostela, sestává ze 3 řad a 11 sloupců dílů s figurální malbou. Kovové prvky jsou zkorodované, nikoli však v takovém rozsahu že by po ošetření nebylo možné jejich další využití. Jednotlivé díly jsou částečnou degradací olověné osnovy nesoudržné. Tmel mezi sklem a olověnou osnovou je již vydrolený. V posledních dvou řadách ve středních sloupci jsou prasklá dvě skla, v 8 a deváté řadě středního sloupce je ve dvou případech sklo pouze dolepené na sousední sklo, bez uchycení v olověných prutech. Ve třech horních řadách chybí mezi příčnými přítlačnými lištami a vitrážovými díly vytmelení. Barvy malby vykazují stopy částečné oxidace, zejména na stuhách u nápisu, nápisu samotného, na ornamentech pod figurami, na plášti pod mečem, přilba, celá malba nad křížem a sloupky po boku.

Vitráž č. 8 se nachází v postranní lodi na levé straně kostela, sestává z dílů ve třech řadách a 12 sloupcích, tvoří ji geometrické tvary bez malby. Po obou stranách okna v horní části je odloupnuté obezdění. Mezi příčnými přítlačnými lištami a vitrážovými díly chybí vytmelení. Vitrážové díly jsou již nesoudržné, chybí tmel mezi sklem a olověnými prvky. Kovové prvky jsou zkorodované, nikoli však v takovém rozsahu že by po ošetření nebylo možné jejich další využití. Na několika místech ve spodní řadě levého sloupce jsou prasklá skla, totéž na dílech v druhé řadě pravého sloupce a páté řadě středního sloupce.

Vitráž č. 9 se nachází v postranní lodi na levé straně kostela, sestává z dílů ve třech řadách a 12 sloupcích, tvoří ji geometrické tvary bez malby. V horní části jsou vitrážové díly již prohnuté. Kovové prvky jsou zkorodované, nikoli však v takovém rozsahu že by po ošetření nebylo možné jejich další využití. V sedmé řadě pravého sloupce je jeden skleněný díl prasklý. V první řadě jsou v levém a středním sloupci ze skla vyškrapané tři nápisy „T. Stránský Brno 5 měsíc 1905“, „Boh. Slaný“ a „A. Králíček, zámečník“.

Vitráž č. 10 se nachází v postranní lodi na levé straně kostela, sestává z dílů ve třech řadách a 8 sloupcích, tvoří ji geometrické tvary bez malby. Kovové prvky jsou zkorodované, nikoli však v takovém rozsahu že by po ošetření nebylo možné jejich další využití. Ve spodní části vitráže je nápis: „VĚN. WLADIMIR HRABĚ MITROVSKY, 1898“.

Vitráž č. 11 se nachází po levé straně kostela, v místě napojení hrobky Mitrovských. Okno vede do půdních prostor hrobky, v místech spodních tří řad vykazuje mnohočetná rozbití skleněných dílů. Okno je vsazované z lodi kostela.

Vitráž č. 12 se nachází v postranní lodi na levé straně kostela, sestává šestiúhelníků ornamentálního čirého skla v dílech ve třech řadách a 7 sloupcích. Kovové prvky jsou zkorodované, nikoli však v takovém rozsahu že by po ošetření nebylo možné jejich další využití. V první řadě středního sloupce je ve skle vyškrapán nápis s datací 1784.

Koncepce restaurátorského zásahu:

Vitráže 1 až 4, 6 až 10 a 12 je nutno demontovat z kovového rámu, provést jejich adjustaci a odvoz do ateliéru restaurátora. U vitráží dosud nerestaurovaných lze při předpokládaném stáří vitráží očekávat při prohnutí vitráže potrhání spojů olověných pásků. Bude nezbytné jejich rozebrání, očištění, výměna případných rozbitých dílů, vložení do nových olověných pásků rozměrově shodných s původními, oboustranné pocínování olověných pásků a zpevnění vitráže zatlačením tmele mezi sklo a olověné pásky. Již restaurované vitráže, do kterých zatéká, je nutno vyjmout z kovového rámu, odvézt do ateliéru restaurátora a nově zpevnit zatlačením tmele mezi sklo a olověné pásky. Kovové rámy a přítlačné lišty je třeba odrezit drátěným kartáčem a opatřit nejméně dvakrát ochranným nátěrem na kov matné černé barvy. Všechny

vitráže pak po jejich vrácení na pozice do kovových ráků je nutné obezdít a prostor mezi vitráží a přitlačnou lištou vyplnit tmelem.

K zabezpečení odvětrání interiéru kostela doporučuji po projednání se zástupcem investora provést zhotovení ventilací na oknech č. 1, 4, 9 a 12, a to v případě oken č. 1 a 12 ve středním dílu 2. řady a v případě oken č. 4 a 9 ve středním díle 3. řady. Otevírání ventilace doporučuji vyklopením spodní části dílu směrem ven za pomoci dálkově ovládaného elektromotoru umístěného na příčném rámu z vnitřní strany okna. Proti zatékání dešťových srážek bude horní lišta dílu nahrazena kovovou lištou tvaru „L“ natřenou opakovaně černou matnou barvou. Přívodní kabel bude veden v interiéru od motorku po vodorovné části rámu okna přes ostění (bez vrtání) až ke krabici ve zdivu vedle okna, odtud pod omítkou dolů do obvodového ventilačního a elektro kanálu.

Demontáž stávajících vitráží bude provedena po šetrném odsekání obezdívky a sejmutím přitlačných lišt, vitráže budou odvezeny do ateliéru restaurátora.

Namíste bude osazeno provizorní zaslepení okenních otvorů z dřevoštěpkových desek tl. 10 mm.

Otvory u příčných lišt rámu budou restaurátorem v oboru kamenické práce doplněny novým materiálem, bude provedeno barevné retušování v barvě okolního použitého kamene a závěrečná konzervace.

Zhotovení ventilačních ráků na oknech č. 1, 4, 9 a 12 bude provedeno z kovových dílů tvaru „L“, okno bude kyvné, otáčecí bod cca v 1/3 výšky od horní vodorovného rámu.

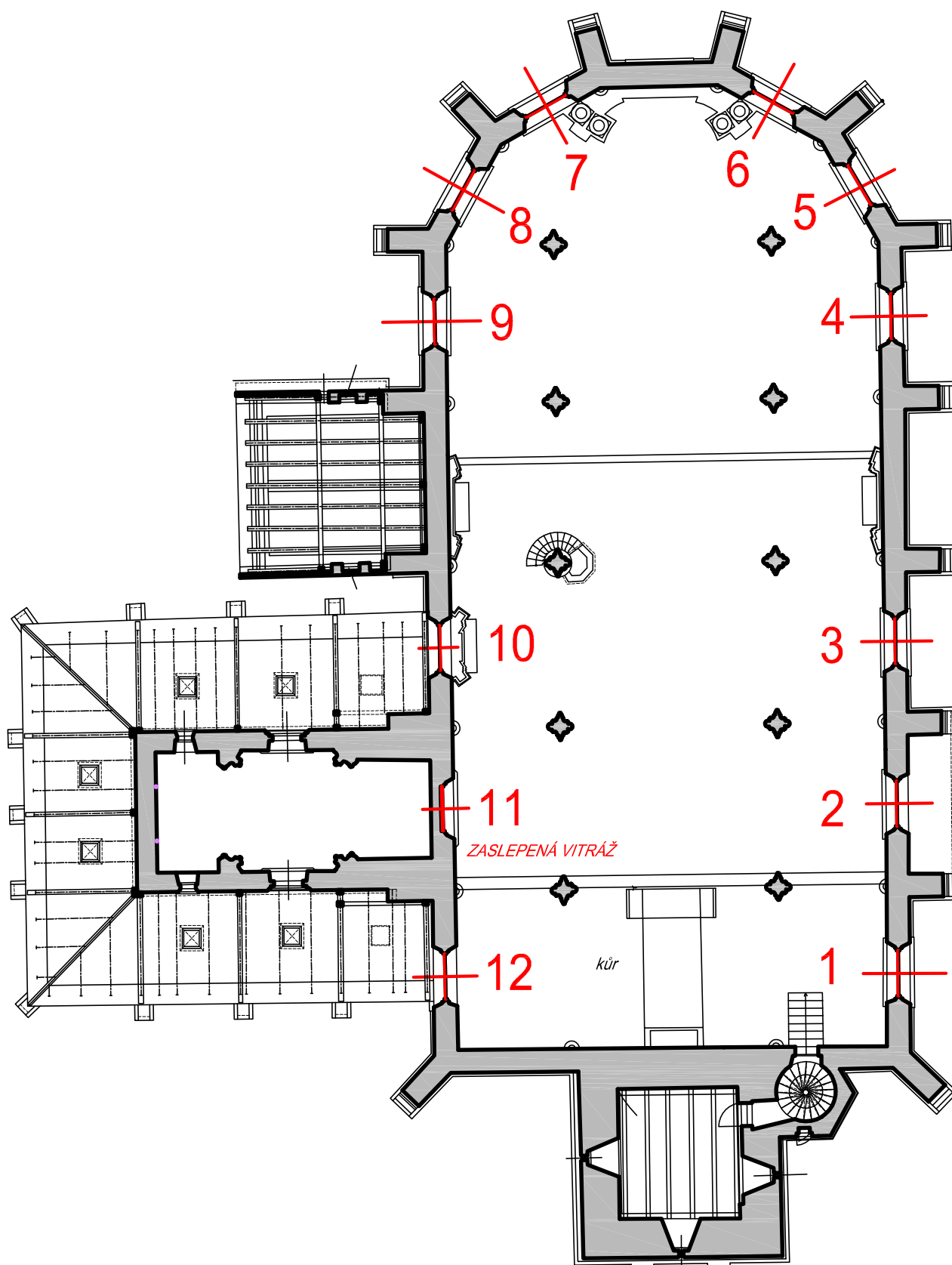
V případě dílů vitráže oken 1, 4, 9 a 12, která budou sloužit pro ventilaci, bude provedeno rozměrové upravení krajních dílů skel.

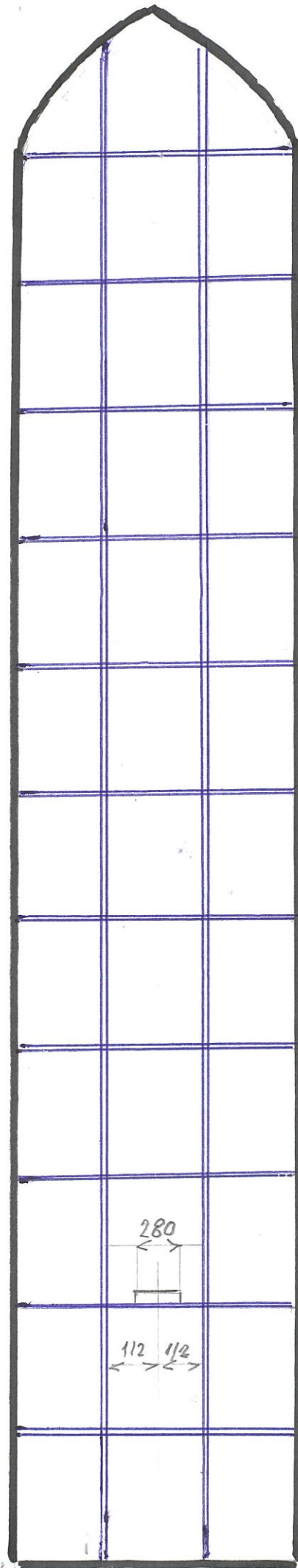
V případě vitráží č. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10 a 12 bude v ateliéru provedeno rozložení oken na jednotlivé díly, očištění, doplnění rozbitých částí, vložení do nových olověných pásek rozměrově shodných s původními, oboustranné pocínování olověných pásek a zatlačení tmele mezi sklo a olověné pásky.

Po dopravení vitrážových dílů zpět na památku bude odstraněno provizorní zakrytí oken, vitráže usazeny do polohy, mezi příčné lišty a vitráže bude vmáčknut sklenářský tmel a provedeno obezdění vápenocementovou maltou s přidáním disperzního lepidla.

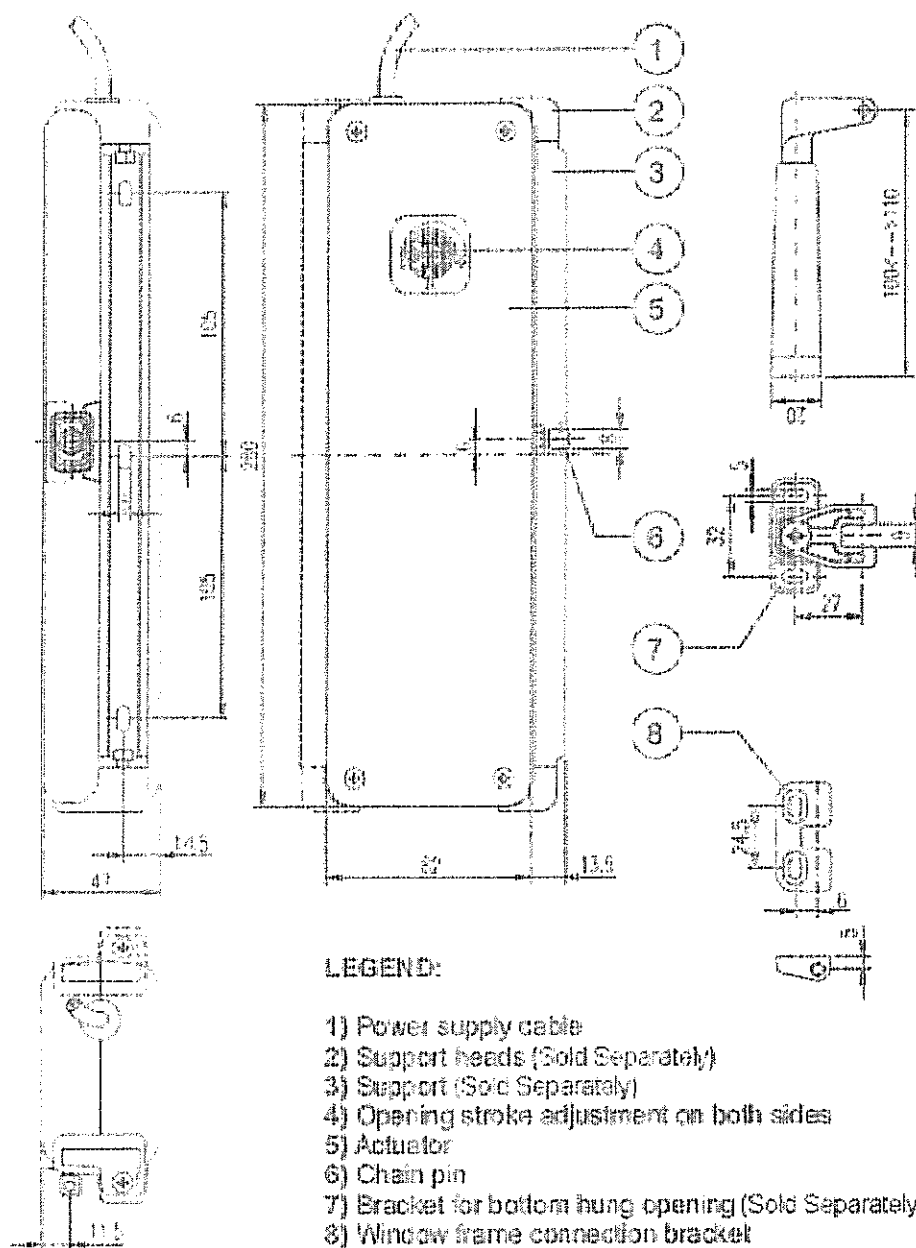
Po dopravení vitrážových dílů zpět na památku bude odstraněno provizorní zakrytí oken, vitráže usazeny do polohy, mezi příčné lišty a vitráže bude vmáčknut sklenářský tmel a provedeno obezdění vápenocementovou maltou s přidáním hmoty disperzního lepidla.

SITUAČNÍ SCHÉMA ROZMÍSTĚNÍ VITRÁŽÍ

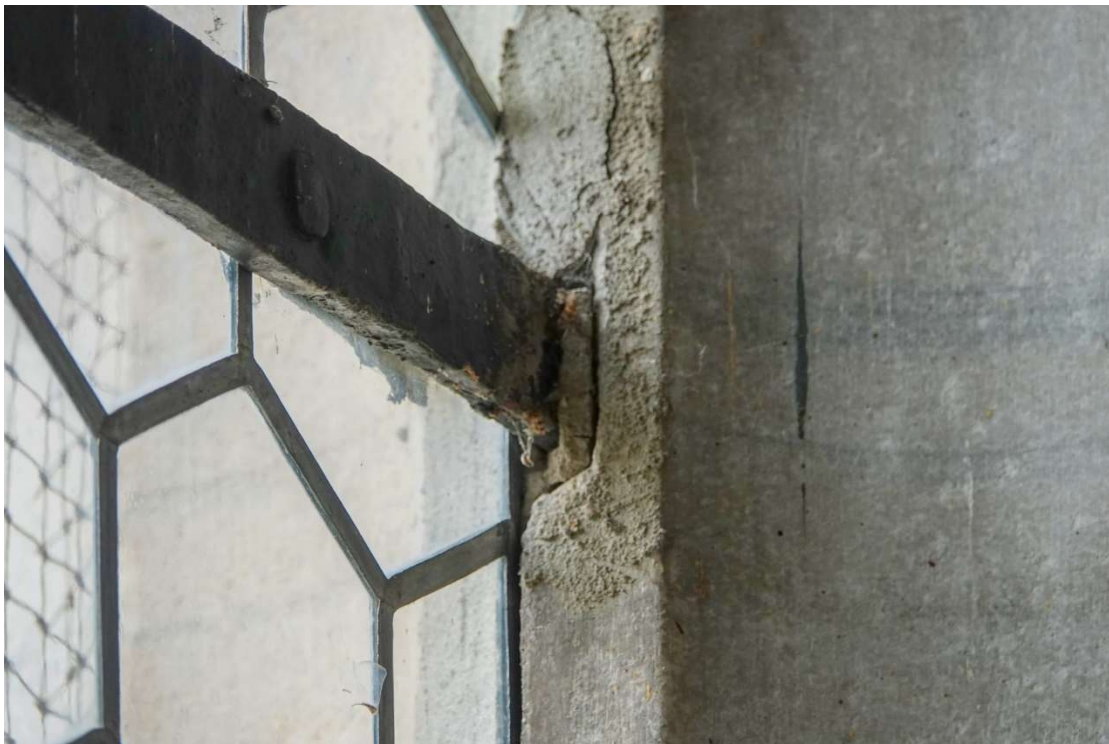

Dimensions in mm

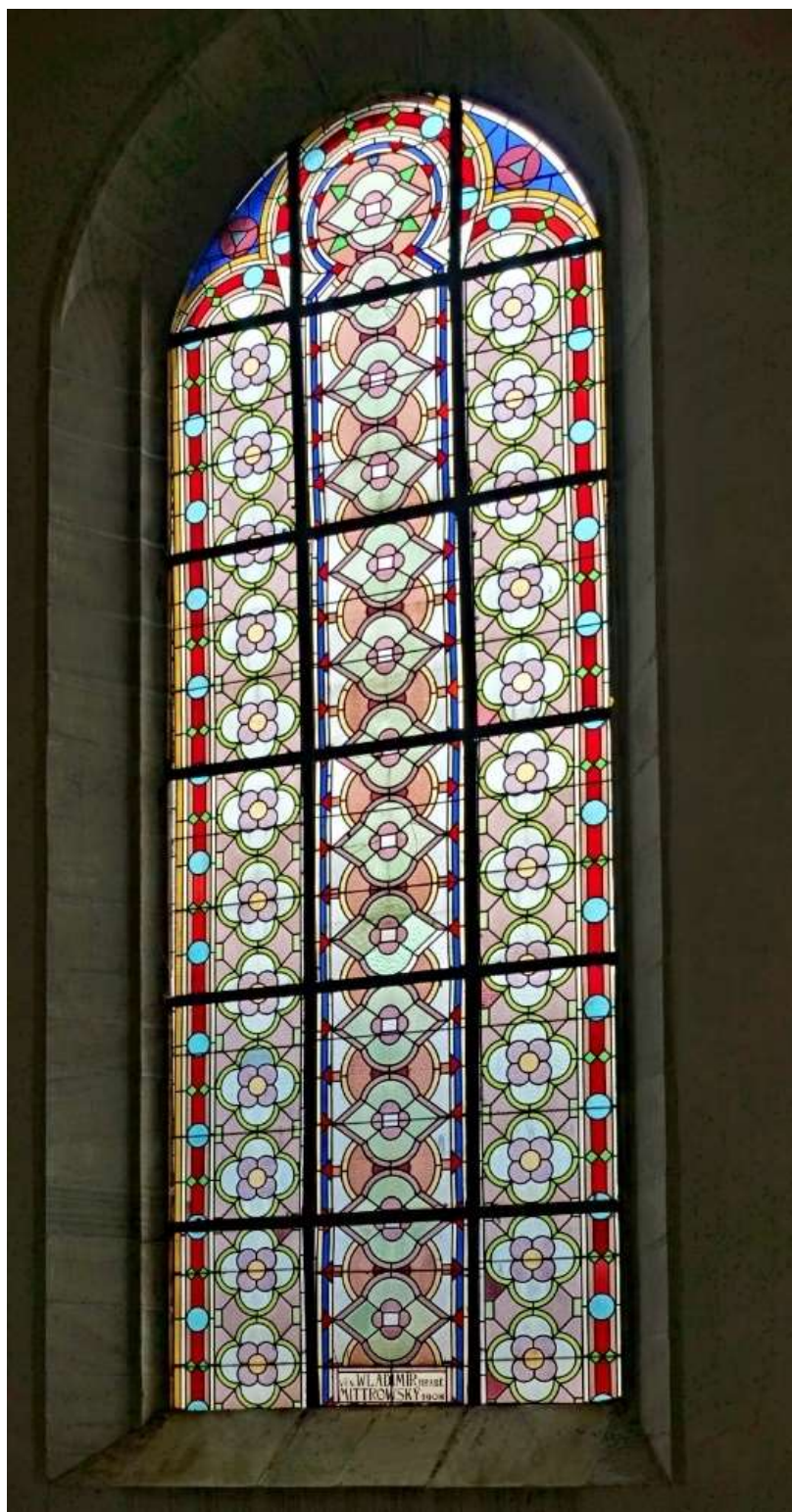

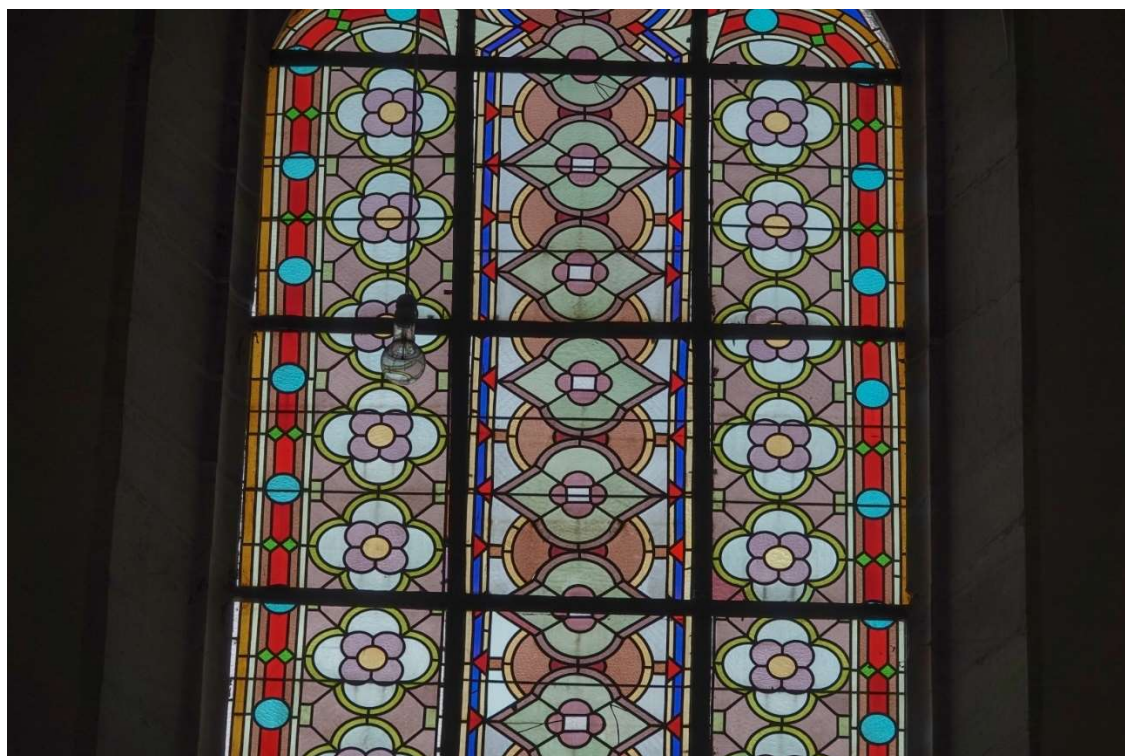
Okno č. 1 na kůru napravo od vchodových dveří. Vitráž je složena ze šestihranů z čirého skla. Vitráž nebyla restaurována.

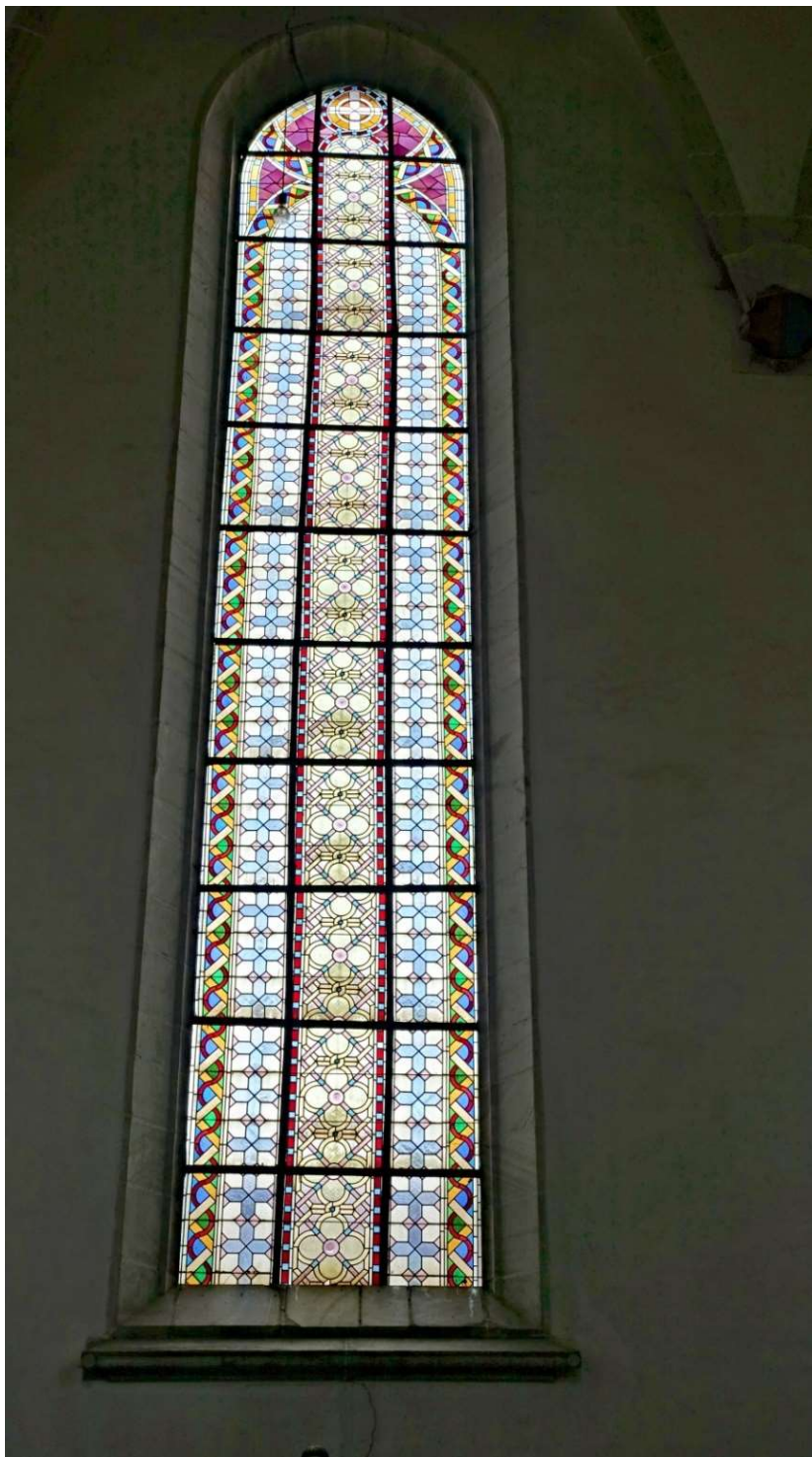

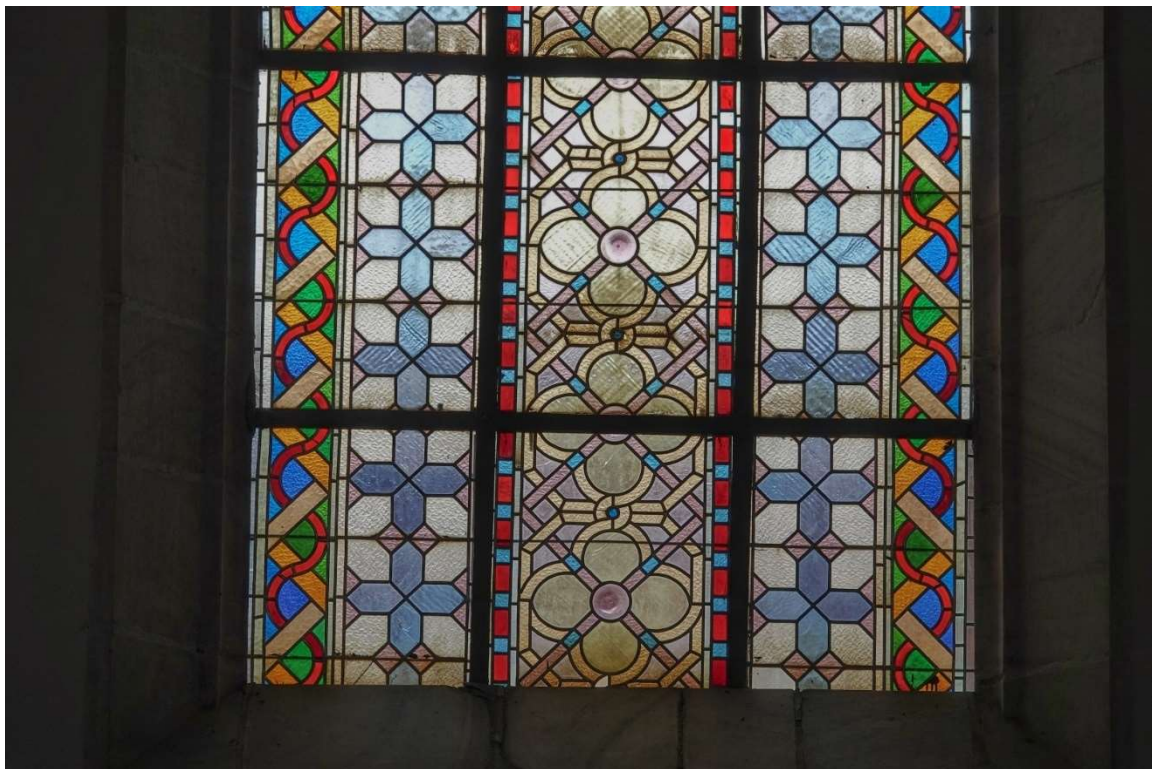
Okno č. 2 v lodi kostela napravo od vchodových dveří. Ornametální okno z barevných skel orámované bordurou. Vitráž nebyla restaurována.

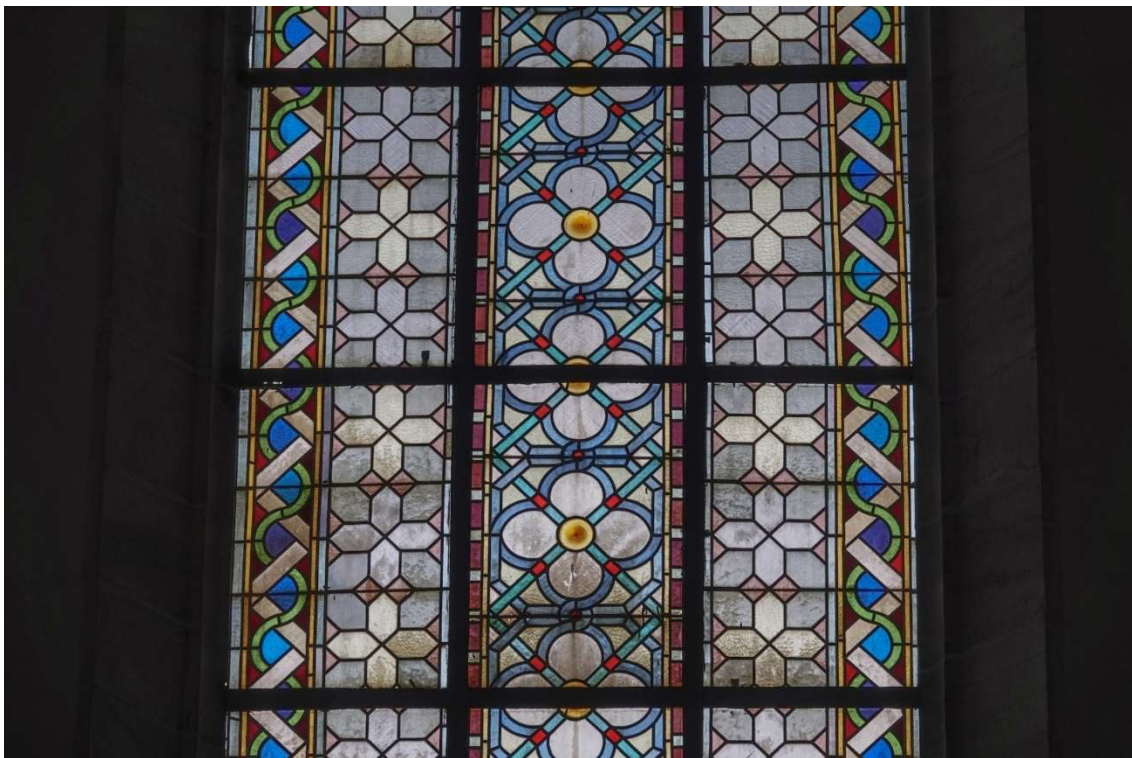
Okno č. 3 v lodi kostela napravo od vchodových dveří. Ornametální okno z barevných skel orámované bordurou. Vitráž byla zrestaurována, ale při větším dešti zatéká.

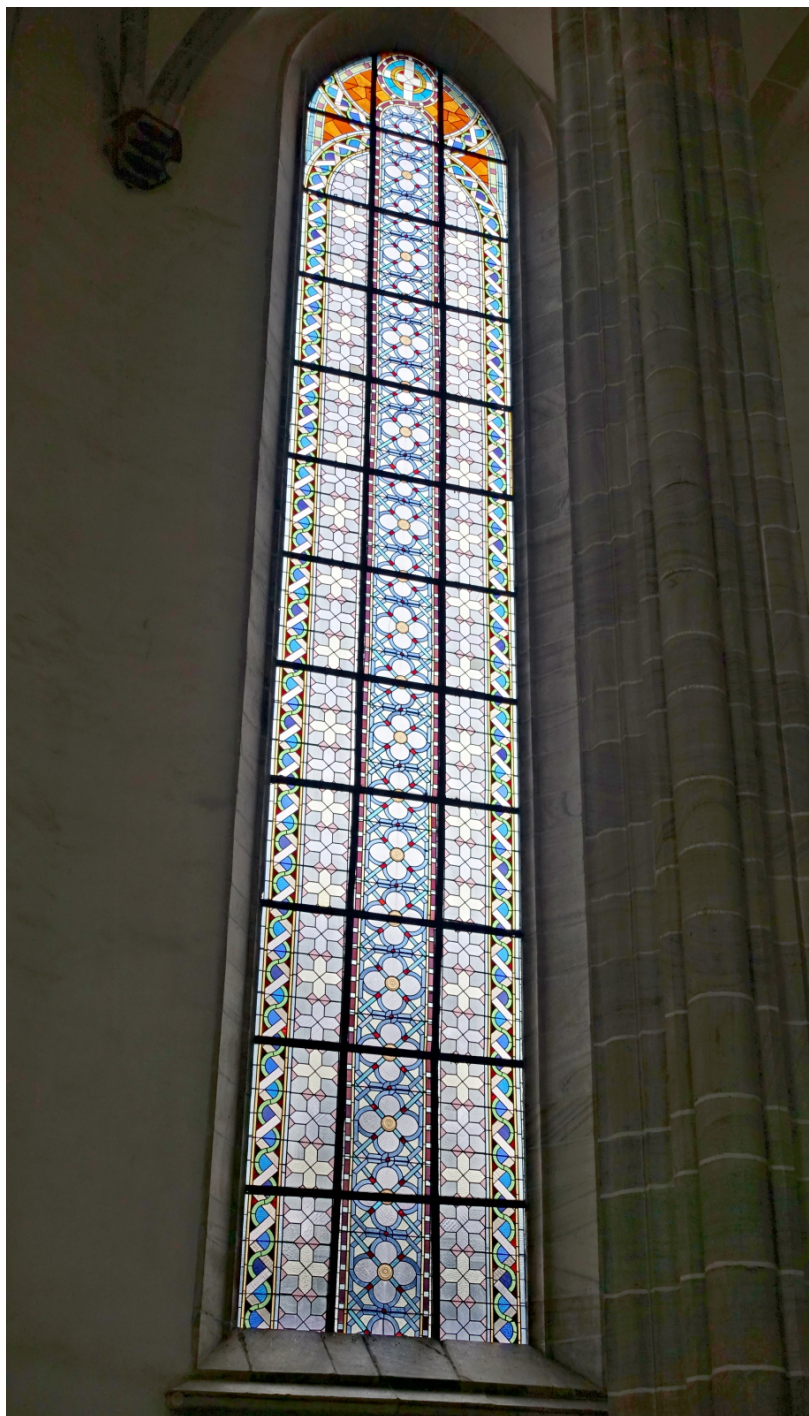

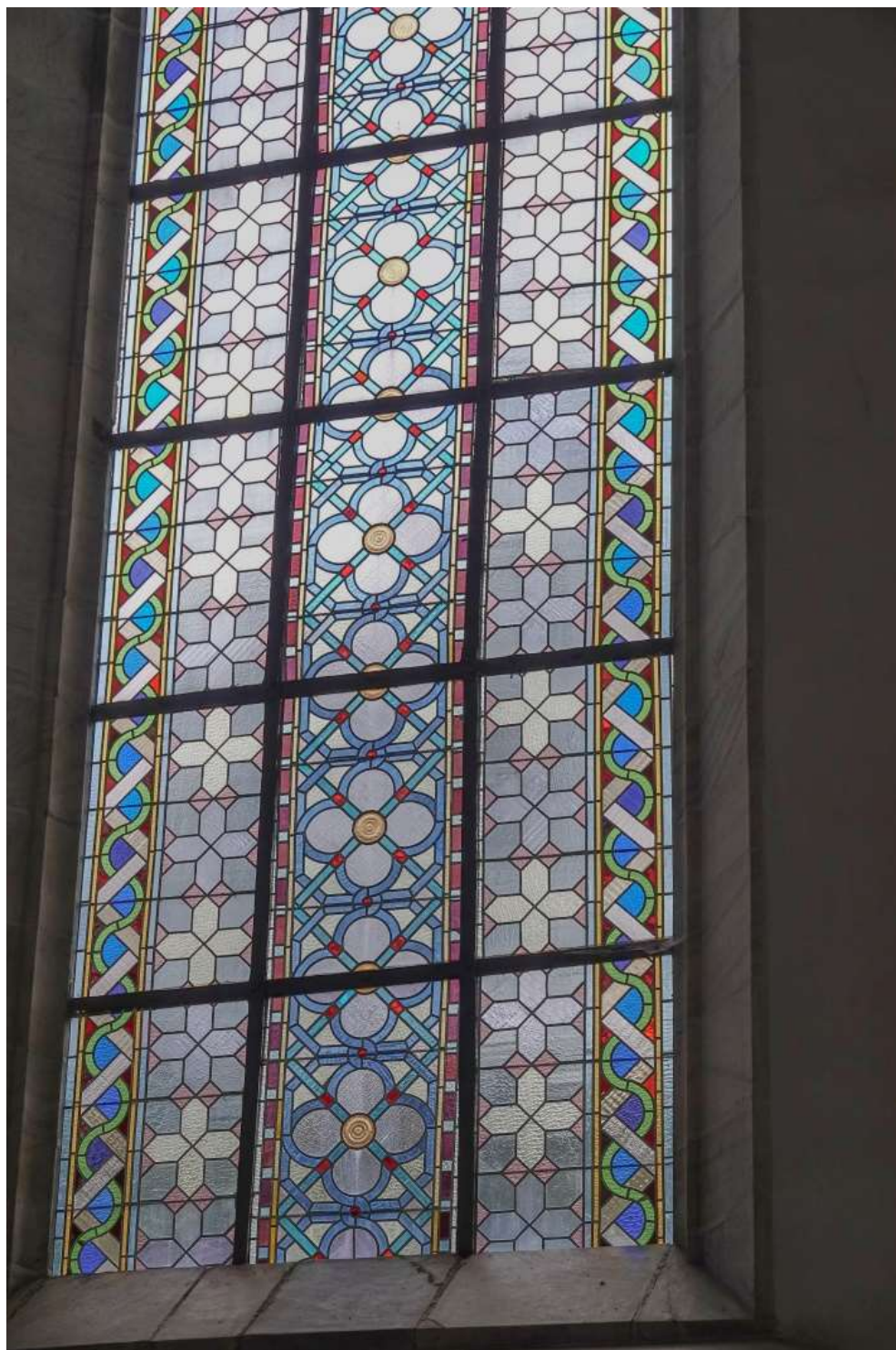
Okno č. 4 v lodi kostela napravo od vchodových dveří. Ornametální okno z barevných skel orámované bordurou. Vitráž byla zrestaurována, ale při větším dešti zatéká.

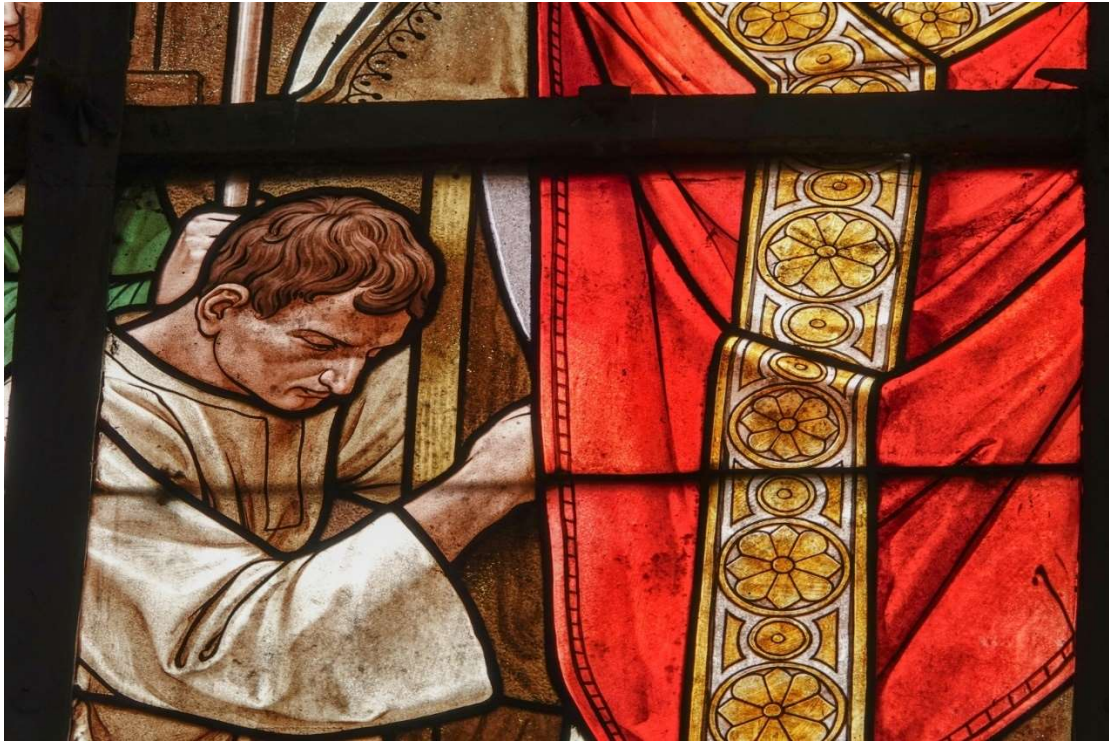
Okno č. 5 v lodi kostela napravo od vchodových dveří. Oramentální okno z barevných skel orámované bordurou. Vitráž byla zrestaurována, ale při větším dešti zatéká.

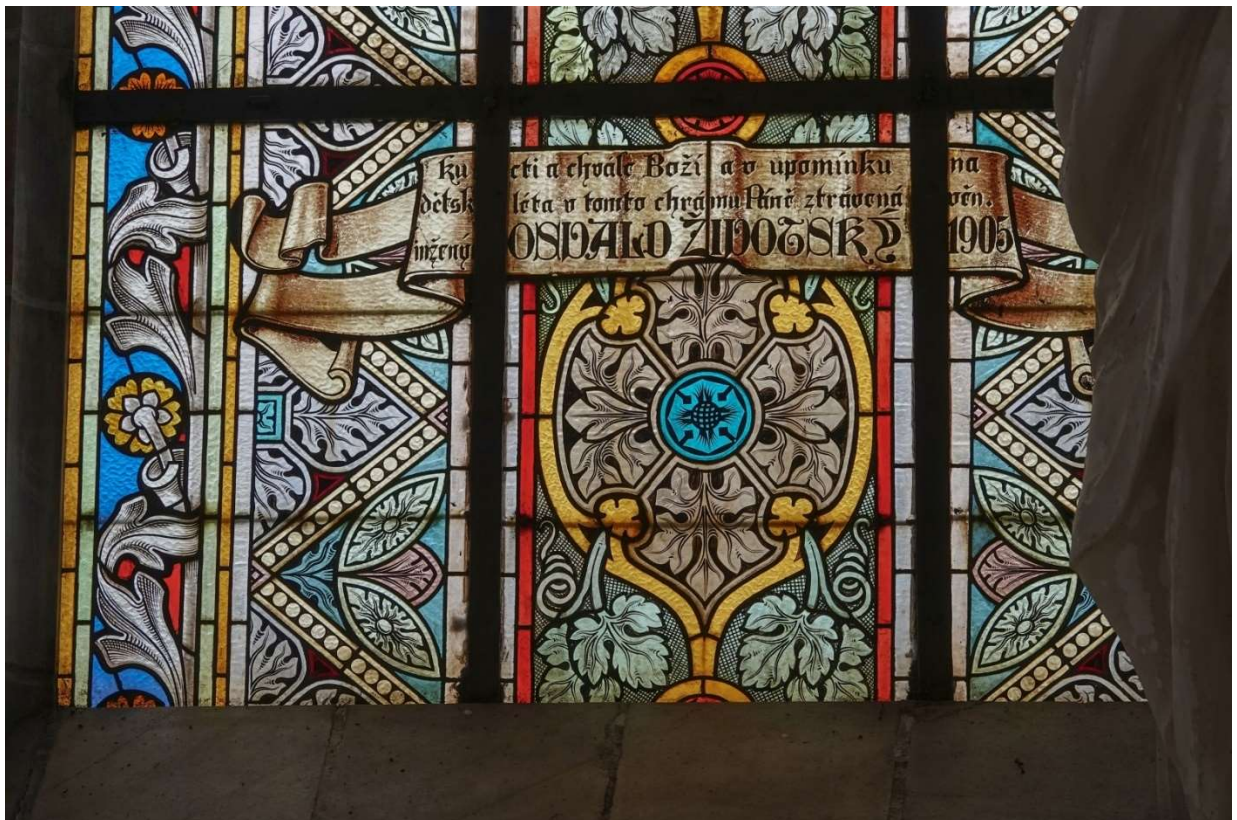
Okno č. 6 v presbytáři napravo od oltáře. Ornamentální okno, jehož střední výplň je figurální motiv. Vitráž je původní, nebyla restaurována.

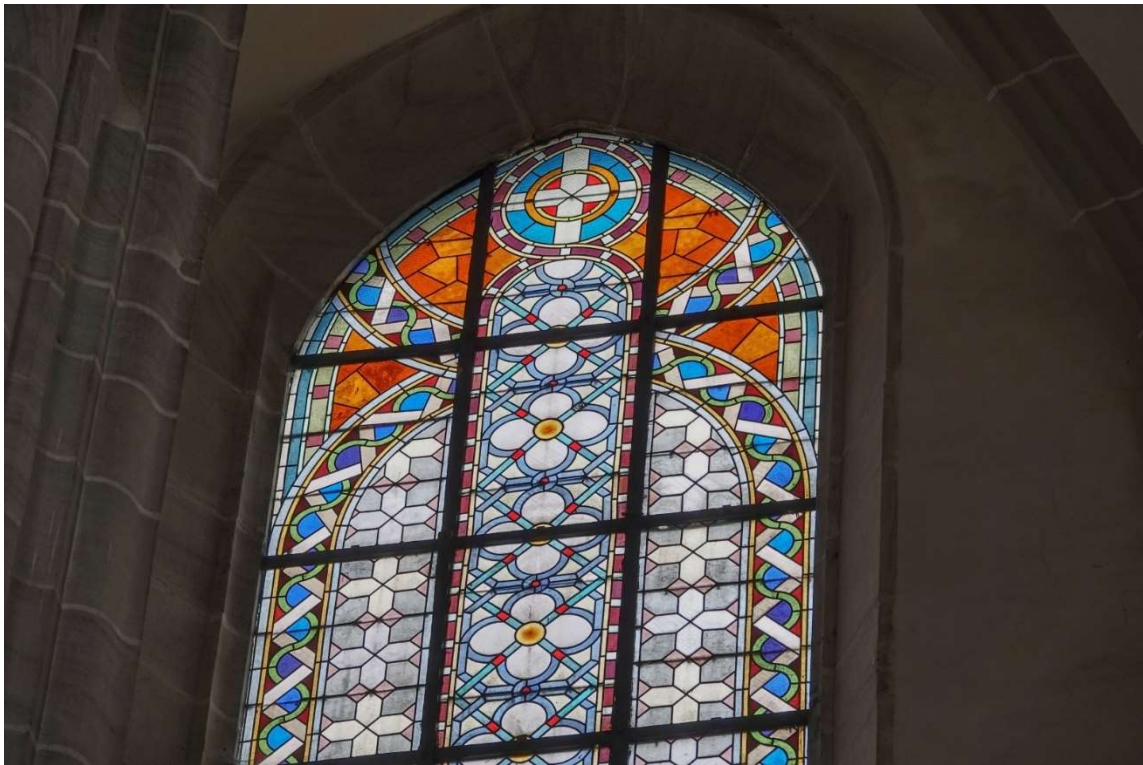
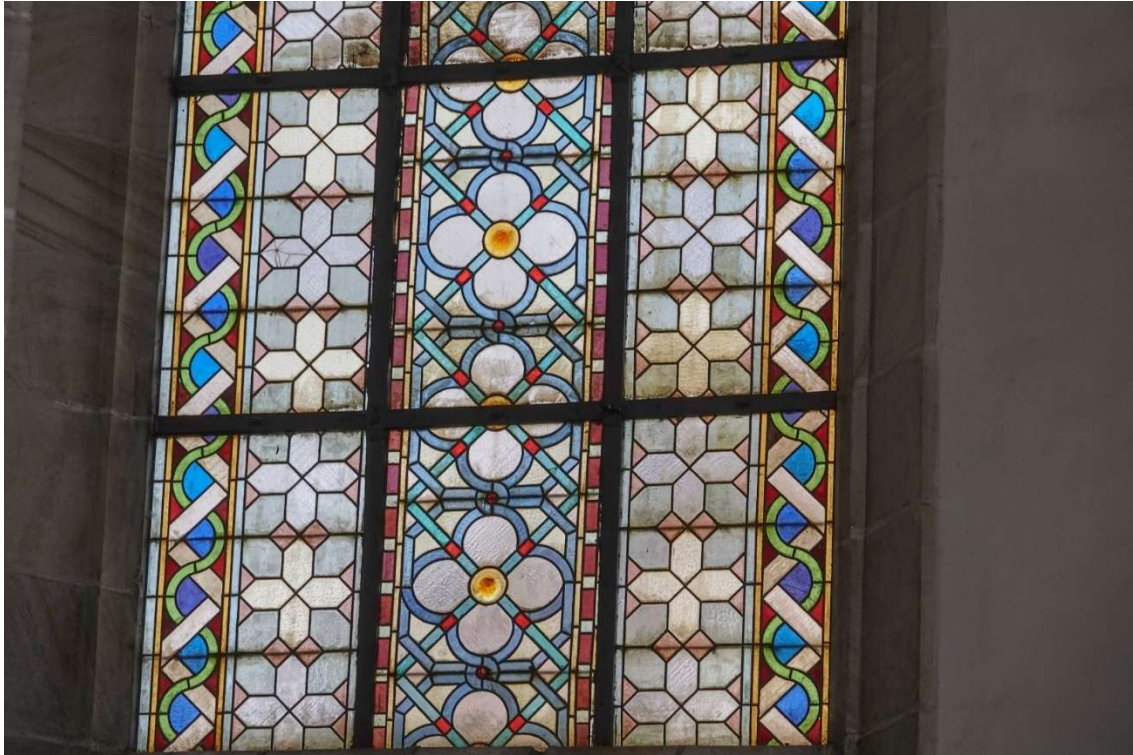
Okno č. 7 v presbytáři nalevo od oltáře. Ornametální okno, jehož střední výplň je figurální motiv. Vitráž je původní, nebyla restaurována.

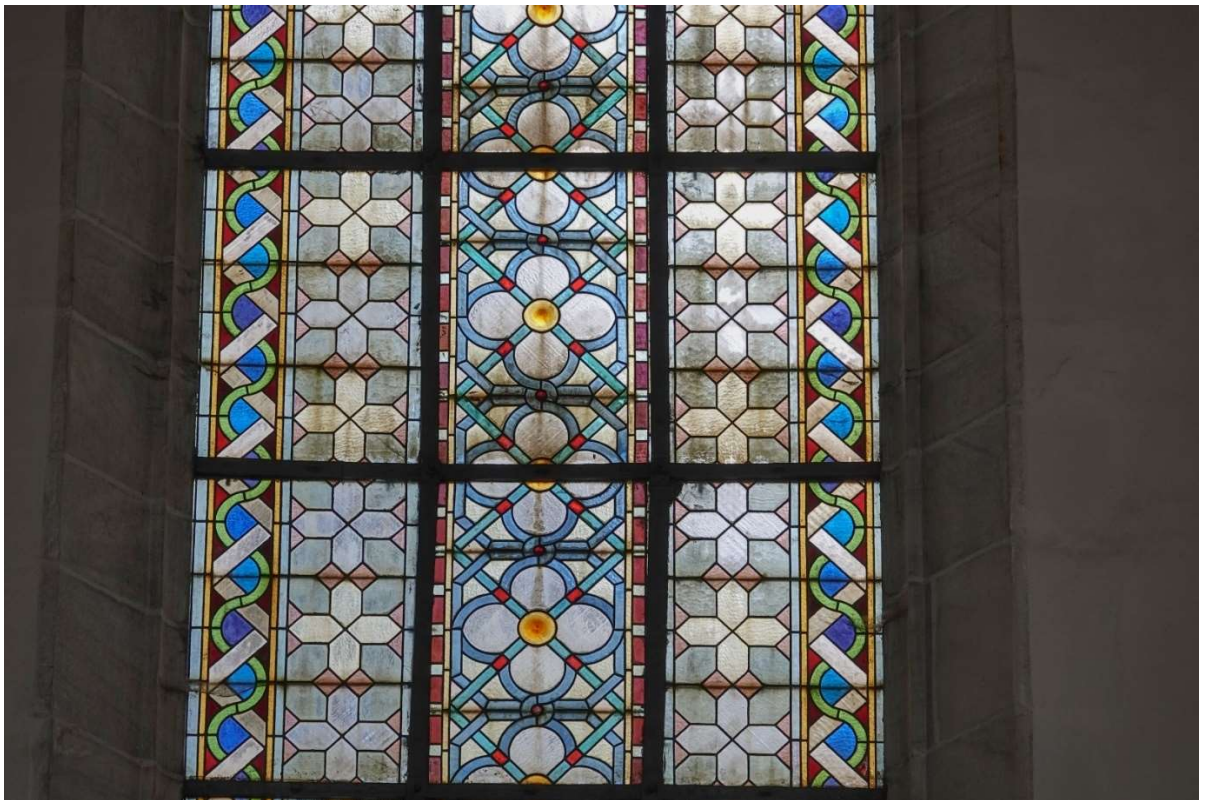
Okno č. 8 na levé straně v lodi kostela. Ornametální vitráž z barevného skla orámována bordurou. Vitráž nebyla restaurována.

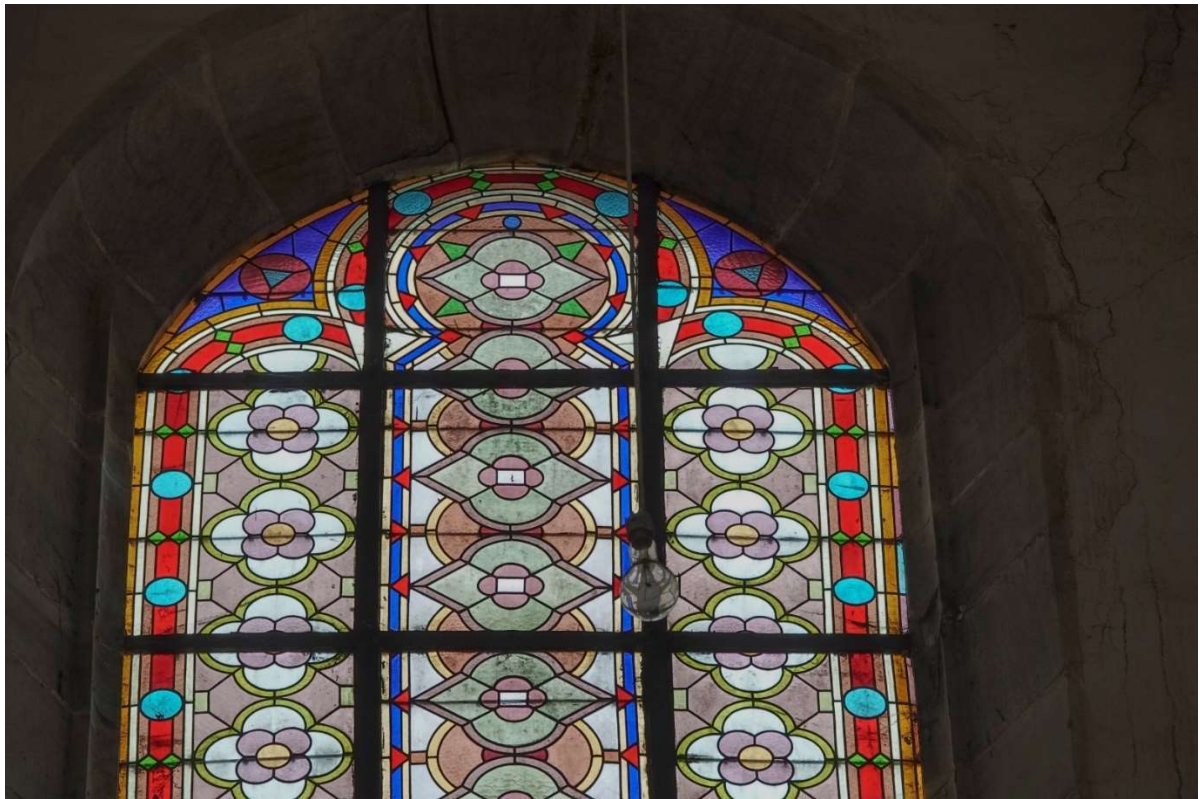
Okno č. 9 na levé straně v lodi kostela. Ornametální vitráž z barevného skla orámována bordurou. Vitráž nebyla restaurována.

Okno č. 10 na levé straně v lodi kostela. Ornamentální vitráž z barevného skla orámována bordurou. Vitráž nebyla restaurována.

Okno č. 11 vitráž je z exteriéru přilehlé hrobky zaslepena, nebude restaurována.

Okno č. 12 na kůru kostela vlevo od vchodových dveří. Vitráž se skládá ze šestihranů z čirého skla. Vitráž byla částečně restaurována cca 50% vitráže, zřejmě pouze poškozené části vitráže.

